

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา : อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ลักษณะ เกียรติพันธ์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษา อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก 2) ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก 3) การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก 4) ประเมินและปรับปรุงการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พื้นที่ในการศึกษาคือแหล่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ทั้ง 8 ชุมชน ผู้ที่ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาคือ หัวหน้าส่วนราชการในเขตพื้นที่ นักวิชาการในเขตพื้นที่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านหรือผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสิ้น 20 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการทดลองใช้รูปแบบใน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่าเรือ และชุมชนเกาะหวาย เก็บรวบรวมข้อมูลกันยายน 2560 - มกราคม 2561 การวิเคราะห์ข้อมูลในการหาความถี่ คำร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการณ์และประวัติความเป็นมา อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญาแห่งองค์ความรู้ประจำท้องถิ่น เนื่องจากอำเภอปากพลี มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 200 ปี และเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว และมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ส่วนด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นขั้นตอน การสืบทอด การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังประสบปัญหาค่อนข้างมาก 2) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมาเรียกว่า KKLVCSS MODEL K คือ Knowledge Model (รูปแบบความรู้) K คือ Knowledge Sharing and Exchanging (การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้) L คือ Learning Community (ชุมชนแห่งการเรียนรู้) V คือ Value (คุณค่า) C คือ Conservation (การอนุรักษ์) S คือ Self-Reliance (การพึ่งตนเอง) 3) ผลการทดลองจากการใช้การจัดกิจกรรมรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่า มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในทุกองค์ประกอบ 4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกเป็นอย่างไร ที่สำคัญได้แก่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับได้รับการพัฒนาให้ได้รับความรู้ โดยการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์มรดกทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองโดยการจัดตั้งกลุ่มในการรับผิดชอบ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อส่งเสริม รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพในการสืบสาน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : รูปแบบ, การจัดการความรู้, ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น

¹ อาจารย์ประจำสาขากลุ่มวิชาชีวิตครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : luxanak_341@hotmail.com

KNOWLEDGE MANAGEMENT MODELS FOR LOCAL WISDOM AND CULTURE : A CASE STUDY OF PAK PHLI DISTRICT NAKHON NAYOK PROVINCE

Luxana Keyuraphan^{1*}

Abstract

This research was aimed to find a knowledge management model for local wisdom and culture: a case study of Pak Phli district, Nakhon Nayok province. The research and development approach was applied to 1) study the situations and history of the local wisdom and culture management in Pak Phli district, Nakhon Nayok province, 2) design and develop an appropriate model for the knowledge management of the local wisdom and culture for the district, 3) implement the developed model for local knowledge and culture in the district, and 4) evaluate and improve the model of the local wisdom and culture knowledge management for Pak Phli district, Nakhon Nayok province. The study area included the 8 local wisdom and culture sources in Pak Phli district, Nakhon Nayok province; 20 key informants in the study were purposely selected from the heads of government agencies in the area, the local academics, the community leaders, folk wisdom or local wisdom and culture experts, and government officials and employees in the private sector. The tools included a questionnaire, an in-depth interview guideline, group discussion and learning exchange organizing. The developed model was implemented in Ta Ruae and Koh Wai communities. The data were collected during September 2017 through January 2018; then, they were analyzed for frequency, per cent, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed 1) the situations and history of the local wisdom and culture management in Pak Phli district, Nakhon Nayok province, have been in consistent with the local conditions, wisdom, and culture, accumulated and inherited by the ancestors, and then passed as the wisdom of local knowledge for more than 200 years. Pak Phli district has been considered a tourist attraction with knowledgeable and competent leaders; however, the knowledge acquisition, storage process, inheritance, and the conservation of the local wisdom and culture here have still faced many problems. 2) The developed model for the local wisdom and culture of Pak Phli district is KKLVC model. K is for the knowledge model, K is for knowledge sharing and exchanging, L is for learning community, V is for value, C is for conservation, and S is for self-reliance. 3) The implementation of the knowledge management model showed it was appropriate for the development of the local knowledge and culture management in all respects. 4) The important results of the model evaluation showed that all levels of the personnel were encouraged to have their knowledge developed through training, various knowledge exchanging; they valued the conservation of the local knowledge and culture inheritance, based on the sufficiency economy that could lead them to their self-reliance, by setting up responsible groups to receive budgets from the government to efficiently and sustainably promote the model for the local knowledge and culture management in Pak Phli district, Nakhon Nayok province.

Keyword: Model, Knowledge Management, Local Wisdom and Culture

¹ Professors of the Faculty of Education, Faculty of Education, Ban Samed Phra Phraya Rajabhat University

* Corresponding author, luxanak_341@hotmail.com

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นมรดกทางความคิดของชุมชนทางสังคม ที่คงอยู่ในสังคมไทยเป็นจำนวนมากในปัจจุบันและวิถีการดำเนินชีวิตที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์สืบต่อกันมาโดยภูมิปัญญาเหล่านี้ นอกจากแสดงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย เพราะภูมิปัญญานั้นถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อน ซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็นไม่ระส่ำระสาย ความเป็นอิสระจึงจะสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมะเกษตริณ, 2551 : 1) ในบางพื้นที่ได้มีการสร้างภูมิปัญญาของชุมชนตนขึ้นที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) เป็นเรื่องราวขององค์ความรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ภาษาและวรรณกรรม ศิลปะโบราณ การละเล่นรวมถึงวิทยาการต่างๆ ซึ่งความรู้และสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเกิดจากภูมิปัญญาและประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อให้ตอบสนองการดำรงชีวิตในด้านต่างๆ ของชุมชน นอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์คนกับคน คนกับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ รวมไปถึงกิจกรรมทุกอย่างในการดำรงชีพของคนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาชีวิตของคนในชุมชนและสังคม ในด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เคียงคู่กันมาตลอด จัดได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นปัจจัยพื้นฐานแห่งการดำรงชีพในการพัฒนาสังคมไทย จากอดีตถึงปัจจุบัน

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) หมายถึง การได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อบุคคลที่เหมาะสม ณ เวลาที่ถูกต้องและช่วยให้บุคคลได้แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศร่วมกันในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นที่ปรับปรุงการดำเนินการขององค์การ (Davenport and Prusak ,1998) กล่าวได้ว่าการได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องนั้นต้องมีการนำจัดการอย่างเป็นระบบพร้อมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงาน โดยมีหลักการที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ให้มีสภาพกลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit Knowledge) และองค์ประกอบหลักที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการความรู้คือ กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในการจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้มีระเบียบแบบแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ การปรับตัวที่ต่อเนื่องและการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ที่มีกระบวนการต่อเนื่องและการปรับตัวนี้เรียกว่า Situated Knowledge ที่สำคัญคือ กระบวนการจัดการความรู้ที่มีลักษณะซับซ้อนทับกันอยู่หลายมิติ ซึ่งความรู้ในปัจจุบันมักให้ความสำคัญที่เน้นความรู้ในมิติเดียวกัน (อานันท์ กาญจนพันธ์,2544: 170-171)และ ได้ให้ความหมายการจัดการความรู้ภูมิปัญญาทั้งเชิงเดี่ยวและเชิงซ้อน การจัดการความรู้เชิงเดี่ยวเพื่อประโยชน์ด้านการค้าเช่นการทำสวนยางพารา การปลูกมันสำปะหลังหรือพืชผลอื่นๆ เช่น เงาะ ทุเรียน เป็นต้น ส่วนการจัดการความรู้เชิงซ้อนการนำความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับการผลิตแบบใหม่และดึงความรู้จากที่อื่นๆ เข้ามาผสมผสานการปรับตัวให้เข้ากับประเพณีเดิม เพื่อให้เกิดความหมายใหม่และให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทำให้องค์ความรู้ในท้องถิ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้ มีการปรับตัวตลอดเวลา ซึ่งการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่ซ้อนทับกันหลายมิติ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในชุมชน มนุษย์รู้จักนำวัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัวมาดัดแปลงเป็นอาหาร เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย ที่มีความละเอียด ประณีต งดงามในเชิงศิลปะจนกลายเป็นศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย สืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่น จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดมา

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด การจัดเก็บ การพัฒนา และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน สังคมและระดับประเทศ

การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการนำกระบวนการมาจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ที่เกิดจากความคิด ประสบการณ์ ความเชื่อ ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในการดำรงชีพของคนในแต่ละลำดับ มีการถ่ายโอนความรู้กันและกัน ถึงแม้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่นยังขาดการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นระบบและไม่สามารถนำข้อมูล องค์ความรู้ดังกล่าวออกมาเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไป และจากสภาพการณ์ในปัจจุบัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนส่วนใหญ่ตระหนักและเห็นความสำคัญ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น หลายชุมชนมีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นทุนทางวัฒนธรรมสังคม เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลิตผลของชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น มาพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจให้เกิดความยั่งยืนที่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการคำนึงถึงการอนุรักษ์การสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังเช่นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

จังหวัดนครนายก เป็นเมืองที่มีหลักฐานว่าเป็นเมืองโบราณมาตั้งแต่สมัยทวารวดีและเคยเป็นเมืองหน้าด่านในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น จากสภาพภูมิประเทศเป็นแห่งที่ราบลุ่มแม่น้ำดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนผลไม้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนา อำเภอปากพลี ประกอบด้วย 7 ตำบลได้แก่ ตำบลเกาะหวาย ตำบลเกาะโพธิ์ ตำบลปากพลี ตำบลโคกกรวด ตำบลท่าเรือ ตำบลหนองแสง และตำบลนาหินลาด ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัดนครนายก กลุ่มชาติพันธุ์ประกอบด้วย กลุ่มคนไทย กลุ่มคนลาว กลุ่มคนไทยพวน และกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว ได้ส่งสมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวนมาก ได้แก่ การถนอมอาหาร การทำปลาร้า ปลาจุก ไม้กวาด เครื่องจักรสาน ฯลฯ ซึ่งเป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นในเรื่องของการถนอมอาหารจากอดีตสู่ปัจจุบัน คือ การทำปลาร้า และปลาจุก ได้มีกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แรกเริ่มได้มีการถ่ายทอดในหมู่เครือญาติหรือคนสนิท ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวถือเป็นเรื่องของเคล็ดลับที่มีได้นำมาเปิดเผย ไม่มีการจัดบันทึกที่ชัดเจน ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ไม่ก้าวหน้าหรือพัฒนาเท่าที่ควร เกือบทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการถนอมอาหารปลาร้า ปลาจุก สูญหายไปพร้อมกับผู้จากไป บุคคลเหล่านั้นมีอายุมากขึ้น เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก คนรุ่นหลังที่ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวมีจำนวนลดน้อยลง จึงทำให้ขาดแคลนผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถนอมอาหารปลาร้า ปลาจุก ประกอบด้วยกับคนรุ่นใหม่ในชุมชนไม่ค่อยสนใจ เนื่องจากมีแนวคิดว่า เป็นสิ่งที่ล้าสมัย ไปยึดมั่นในวัตถุนิยม สื่อและความทันสมัยเข้ามาแทนที่ ทำให้ผลผลิตทางภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำปลาร้า ปลาจุก ลดน้อยลงมากและอาจจะหมดไป ในที่สุด หากไม่ได้รับการส่งเสริม คัดค้นความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมการถ่ายทอด การอนุรักษ์ การฟื้นฟู รวมถึงการประยุกต์ใช้ การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ องค์ความรู้อันเป็นอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีคุณค่ามิให้สูญหายไปจากชุมชนในท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นนวัตกรรมหนึ่งในการนำมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการนำทุนทางสังคมวัฒนธรรม ทุนทางปัญญา นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาจัดการความรู้เพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจนำไปสู่ทักษะอาชีพการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะสามารถอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับชุมชนทางสังคมตลอดไป

ด้วยเหตุนี้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษา อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จึงมีความสอดคล้องกับบริบทด้านพื้นที่ที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการเรียนรู้ ภายใต้การอนุรักษ์ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาพัฒนาและเกิดทักษะในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
2. ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
3. ทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
4. ประเมินและปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เนื่องจากแบบการวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษา ค้นคว้าเพื่อให้ได้สิ่งใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ (วรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2556: 187) การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นออกแบบและพัฒนา อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำรูปแบบมาการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ที่พัฒนาขึ้นมาทดลองใช้ (Implementation) ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินและปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

พื้นที่ในการศึกษา อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก สํารวจสภาพการณ์รวม 8 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหนองแสง ชุมชนนาหินลาด ชุมชนโคกกรวด ชุมชนเกาะหวาย ชุมชนเกาะโพธิ์ ชุมชนปากพลี ชุมชนท่าเรือ ชุมชนท่าแดงและผู้ให้ข้อมูลหลักคือประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการในเขตพื้นที่ นักวิชาการในเขตพื้นที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสิ้น 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เสวนากลุ่ม และจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ทดลองใช้รูปแบบการจัดการกิจกรรมจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นใน 2 ตำบล คือ ชุมชนเกาะหวายและชุมชนท่าเรือ เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมีนาคม 2560 – เมษายน 2561 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอเป็นเรียงความพร้อมภาพประกอบ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมา การจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก ต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความเหมาะสม เพราะมีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การส่งเสริมต่อการจัดการความรู้มี ผู้นำชุมชนรับผิดชอบต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน มีแรงจูงใจ มีวัตถุประสงค์จาก แหล่งน้ำ ปลาธรรมชาติจำนวนมาก ส่งผลให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดีมาก ประกอบกับชาวชุมชนมีการสืบทอดวิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีมานาน กว่า 200 ปี

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเคเคแอลวีซี เอส โมเดล “KKLVCS MODEL” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ โดยที่ Knowledge Model (รูปแบบของ ความรู้) K หมายถึง Knowledge sharing and Exchanging (การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้) L คือ Learning Community (ชุมชนแห่งการเรียนรู้) V คือ Value (คุณค่า) C คือ Conservation (การอนุรักษ์) S คือ Self-Reliance (การพึ่งตนเอง) ซึ่งผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

3. ผลการทดลองจากการใช้การจัดการกิจกรรมรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอบางพลี จังหวัด นครนายก ที่สำคัญได้แก่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับได้รับการพัฒนาให้ได้รับความรู้ โดยการอบรม การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย และทำให้เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์มรดกทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองโดยการจัดตั้งกลุ่มในการรับผิดชอบ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อส่งเสริม รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ท้องถิ่น อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพในการสืบสาน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 1 ผลจากการศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก

มีแนวโน้มในการจัดการความรู้ที่ดี เพราะมีสภาพแวดล้อม สภาพทางภูมิศาสตร์ และ ทรัพยากรธรรมชาติ ทิวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม และมีแรงจูงใจในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดีมาก ประกอบกับชาวชุมชนมีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่ได้รับการ ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่สืบทอดในเรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นนานกว่า 200 ปี ผลที่ได้จากการศึกษา และค้นหามีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่อง การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมวกกัญชง ซึ่งได้ระบุว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตในพื้นที่นั้นๆโดยใช้ สติปัญญาสะสมความรู้อย่างหลากหลายผสมผสานกลมกลืนกับศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การ ประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคนเป็นวิถีแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากการ เรียนรู้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ และการแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต (จรรยา ชูรอด, : 2552:16) และยังสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องภูมิปัญญาที่นักวิชาการ กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) เป็นความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ สัมผัสประสบการณ์และ ถ่ายทอดสืบทอดกันมา ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่อดีต เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคน ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการทางจารีต ประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่างๆ (รัตนะ บัวสนธ์,

2537: 176) และผลการค้นหาค้นหาว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นหาในเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคอีสานตอนบน พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ผลผลิตทางปัญญาของผู้คนในชุมชนและท้องถิ่นที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมประกอบกับแนวคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเอง จนเกิดเป็นการหลอมรวมเป็นแนวคิดที่เป็นลักษณะของตนเอง สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัยในการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนาเลือกสรรปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญสามารถแก้ไขและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยแล้วเกิดภูมิปัญญาองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสม และสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด (รัตนา แสงสว่าง, 2549: 21) ซึ่งแหล่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ อนุรักษ์ สืบทอดสู่การพึ่งตนเอง ดังที่ราชบัณฑิตยสถานกล่าวไว้ว่า “ภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำและสืบทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชน และนำมาปรับปรุง เลือกสรรหรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (ราชบัณฑิตยสถาน; 2546: 1044)

ผลการศึกษาวิจัยพบปัญหาอุปสรรคของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านการสืบทอด คือ ผู้สืบทอด ผู้รู้หรือปากชาวบ้านมีอยู่ไม่มาก และเป็นผู้สูงอายุ 75-87 ปีและเยาวชนรุ่นหลังควรได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และแหล่งการเรียนรู้ลดน้อยลง การสนับสนุนจากภาครัฐที่ไม่ต่อเนื่อง และจากผลการศึกษาวิจัยพบปัญหาสำหรับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผลที่ได้จากการค้นหาค้นหาว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (จิรวัดน์ นาคพนม, 2549:116). ศึกษาสภาพการณ์ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักษุศาสตร์ของคนในชุมชนในจังหวัดอ่างทอง ผลจากการศึกษาพบปัญหาด้านวัตถุดิบ ด้านการรวมกลุ่ม ด้านการตลาด การขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยีและการประกอบอาชีพรูปแบบใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและพ่อค้าเพื่อเผยแพร่และการทำการประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการซึ่งสอดคล้องจากผลการศึกษาของ (ธงชัย พานู, 2552). ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษาพบปัญหาการปลูกฝังการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษร่วมด้วยการศึกษา อบรม การสังเกต สาธิตและการปฏิบัติจริง จนกลายเป็นความรู้และทักษะเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนและจากแนวคิดของ (กนกพร ฉิมพลี, 2555:313). ได้สรุปแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการความรู้จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักรสาน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้สรุปการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์ของความรู้ ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สะสมและถ่ายทอดอย่างสร้างสรรค์ จนกลายเป็นความรู้ประจำท้องถิ่นแก่ลูกหลานเพื่อปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาและพัฒนาต่อยอดความรู้ ประยุกต์ความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อผลิต เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

รูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น คือ Knowledge Model (รูปแบบของความรู้) K หมายถึง Knowledge sharing and Exchanging (การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้) L คือ Learning Community (ชุมชนแห่งการเรียนรู้) V คือ Value (คุณค่า) C คือ Conservation (การอนุรักษ์) S คือ Self-Reliance (การพึ่งตนเอง) ซึ่งผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดย

ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับที่เหมาะสมมาก ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญคือ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้เป็นการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านพื้นฐานของชุมชน การจัดการความรู้เป็นการกำหนดกิจกรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และคนในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พินิจ พันธุ์ชินและคณะ, 2548: 78). ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนโดยผ่านกระบวนการสังเกต ศึกษาและคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาจนกระทั่งตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆเรื่อง ซึ่งความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้รู้เอง หากเรามีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับการถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคสมัย และผลที่ได้จากการศึกษาอย่างสอดคล้องแนวคิดของ (ประเวศ วะสี, 2530:60). ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เกี่ยวพันกับบรรพชนชาติของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตามกาลเวลาและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ที่สำคัญ คือ เป็นองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และวัฒนธรรม นอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นมรดกทางความคิดของชุมชนทางสังคมที่คงอยู่ในสังคมไทยเป็นจำนวนมากในปัจจุบันและวิถีการดำเนินชีวิตที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์สืบต่อกันมาโดยภูมิปัญญาเหล่านั้นนอกจากแสดงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย เพราะภูมิปัญญานั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน ซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็นไม่ระส่ำระสาย ความเป็นอิสระจึงจะสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมเกษตริณ, 2551 : 1)

ตอนที่ 3 ผลจากการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมในชุมชน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เนื่องจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ที่คำนึงถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่สามารถทำได้จริงและเห็นคุณค่า การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั่งามสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากชุมชน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานกว่า 200 ปี เพราะเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2322 ชาวชุมชนได้มีการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้และเรียนรู้ที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

พบว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนากิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวชุมชนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกในทุกองค์ประกอบ โดยมีแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาและการส่งเสริมบุคลากรในทุกระดับ

ด้วยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ การพัฒนาอาชีพสู่การพึ่งตนเอง เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์มรดกทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและผลที่ได้จากการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุภาวดี เจริญเศรษฐมท, 2553). ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรท้องถิ่น พบว่าการแสวงหาความรู้ขององค์กรอาชีพโดยการฝึกฝนทักษะจากการปฏิบัติงานนอกจากนั้น มีการแสวงหาความรู้โดยการอบรม การประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกันและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (กมลวรรณ วรรณฉวี, 2553). โดยศึกษาเรื่องทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่ชุมชนพึ่งตนเอง พบว่ามี 2 ลักษณะคือการสร้างความรู้ที่ได้จากการพัฒนาภายในกลุ่ม และการสร้างความรู้ที่ได้จากภายนอกกลุ่ม และแนวคิดในการพัฒนามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตีงามและยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มรับผิดชอบประชาสัมพันธ์และสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา, 2542:420-455, นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2558) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอูอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่พบว่ากระบวนการและเงื่อนไขความสำเร็จในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เป็นชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการสอดแทรกอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมมือกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยที่ได้รับ รูปแบบ เคเคแอลวีซีเอส โมเดล (KKLVCS Model) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย แผนงานของวัฒนธรรมจังหวัดหรือสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

1.2 จากผลการวิจัยที่ได้ รูปแบบ KKLVC Model ดังนั้นภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครนายก ควรนำไปจัดแผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) และแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้แผนงานของวัฒนธรรมจังหวัดหรือสถานศึกษา รวมถึงการขับเคลื่อน KKLVC Model ให้เกิดขึ้นในจังหวัดนครนายก ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในเชิงบูรณาการให้กับเยาวชน ประชาชนสู่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ในแต่ละพื้นที่มีบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบทุกภาคส่วนในจังหวัดนครนายก ควรให้การพัฒนาผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาด้วยการอบรมการให้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการขับเคลื่อน การจัดกิจกรรมกับจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการความรู้ที่ดียิ่งขึ้น ของจังหวัดนครนายก โดยใช้พื้นที่ของชาวชุมชน ตำบลท่าเรือ เป็นต้นแบบในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือพัฒนาความรู้ให้มีความเป็นเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น บางครั้งยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีนโยบายและงบประมาณในการสนับสนุนเรื่องนี้ ควรสนับสนุนให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพิ่มการสร้างความรู้ ส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และไม่ควรมีการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนกัน และควรกำหนดตัวชี้วัดในการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อการดำเนินงานพัฒนาด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงให้มีประสิทธิภาพและขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะครั้งต่อไปในสิ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาดังนี้

2.1 ควรมีการขยายรูปแบบ KKLVC Model ไปในพื้นที่แหล่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่การจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่ชาวชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาแบบการจัดการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้หลากหลาย เช่น การจัดการความรู้ด้านการศึกษา การจัดการความรู้ด้านประเพณี การจัดการความรู้การเกษตร ฯลฯ

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของผลิตภัณฑ์ของดีจังหวัดนครนายก ข้าวหลาม ปลายส้ม เครื่องจักรสาน ข้าวหอมมะลิ ไม้กวาด และอื่นๆ ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนครนายก

2.4 ควรมีการวิจัยในรูปแบบพฤติกรรม แรงจูงใจ และการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถกระตุ้นและพัฒนาเศรษฐกิจต่อจังหวัดนครนายกเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นในภูมิภาคเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม และรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บางเขียว อาจารย์ ดร.กาญจนา สุทธิเนียม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้สละเวลาให้คำชี้แนะและแนะนำข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย รวมไปถึงคณาจารย์ กลุ่มวิชาชีพครูทุกท่าน

หัวหน้าส่วนราชการ ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง และอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก และนายทวี คำเกตุ ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ ผู้ประสานงาน ตลอดจนชาวชุมชน ตำบลเกาะหวาย ตำบลท่าเรือ ผู้ที่มีส่วนร่วมของชุมชนที่ให้ความร่วมมือและให้คำแนะนำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ รวมถึงสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ จนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ฉิมพลี. (2555). “รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- กมลวรรณ วรรณธำ (2553). *ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้ชุมชนพึ่งตนเอง*, วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- จักรพันธ์ โสมะเกษตริน .(2551). **การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษ เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน.**
รายงานการวิจัยกรุงเทพมหานคร:สำนักงานวิจัยแห่งชาติ
- จรียา ชูรอด. (2552). “**การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หมวกก๊วยโล้ย จังหวัดนครปฐมเพื่อการตลาดของชุมชน.**” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จริวัฒน์ นาคพนม.(2549). **การพัฒนาารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง** , ปรึชญากการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ธงชัย พาบุ.(2552) **การจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์** , วิทยานิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ. (2558). **การส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจ ระดับชุมชนพัฒนาคุณภาพประสิทธิ์ภาพ. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- ประเวศ วะสี.(2530) **การสร้างภูมิปัญญาเพื่อพัฒนา** , กรุงเทพมหานคร , อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พินิจ พันธุ์ชินและคณะ , (2548).**สรุปผลการดำเนินงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต โครงการวิจัยของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปิงปประมาณ 2548.**กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.)
- รัตนะ บัวสนธ์ , (2537). **การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง : ปรึชญานิพนธ์ กศ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร).** กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.(2549).
- รัตนา แสงสว่าง. (2549). “**ชุดโครงการวิจัยพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต: การจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคอีสานตอนบน.**” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา. (2542). “**แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**” วารสาร Veridain E-Journal, Vol.8, No.2, 420-435.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2556). **การวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ: Saroj Digital Print & Copy Center.
- สุภาวดี เจริญเศรษฐมทา ,(2553). **การพัฒนาารูปแบบการจัดการจัดความรู้ขององค์กรอาชีพท้องถิ่น.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อานันท์ กาญจนพันธ์ , (2544). **มีชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วย สิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร.**
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการทำให้วิจัย.
- Davenport, Thomas H..and Lawrence, Prusak, (1998). **Working knowledge: How Organization Manage What They Know.** Cambridge, MA: Harard Bussiness School Press.